

Ciència oberta i humanitats digitals

Una aproximació des de l'arqueologia catalana

Foto de [Çatalhöyük](#) a [Foter.com](#) / [CC BY-NC-SA](#)

Laura Tomàs Valdepérez

TFG. Grau d'Informació i Documentació

Tutor: Dr. Alexandre López Borrull

Universitat Oberta de Catalunya

Curs 2018-2019

Annex

Guions Entrevistes

“Ciència oberta i humanitats digitals a Catalunya: una aproximació des de l'arqueologia”

Guió orientatiu per a les entrevistes als representants de les biblioteques universitàries

1. Política, inversió i organigrama institucional

***Existeix una política de ciència oberta pròpia de la universitat? Quins compromisos sobre ciència oberta i humanitats digitals s'han assumit?**

*Des de quina unitat/secció s'aborda la qüestió de la ciència oberta i les humanitats digitals?

*Es contempla una partida pressupostària universitària específica per fomentar-ho?

*S'ofereixen ajuts econòmics per afavorir la publicació en obert o projectes d'humanitats digitals? En el camp específic de l'arqueologia?

2. Projectes i plataformes col·laboratives en ciència oberta i humanitats digitals

***Quins projectes col·laboratius s'estan treballant des del CSUC en aquests temes?**

***A part de la participació al CSUC, el CRAI forma part d'alguna altra iniciativa/plataforma nacional o internacional d'accés obert i/o humanitats digitals? En què consisteix la participació? Quins beneficis se n'obtenen?**

3. Implicació en la publicació en obert, la gestió de les dades de recerca, el foment de la conducta professional de recerca, la ciència ciutadana i els projectes d'humanitats digitals.

Segons l'informe elaborat per la Comissió Europea “*Providing researchers with the skills and competencies they need to practise Open Science*”, les habilitats necessàries per a la ciència oberta han de cobrir els camps de la publicació en accés obert, la gestió de dades i dades obertes, la conducta professional de recerca i la ciència ciutadana.

*Quins d'aquests camps s'estan treballant més o són ara mateix prioritaris i per què?

***Publicació en obert.** Es compta amb un repositori de dades propi de tipus obert? Si és així, tipus de documents (articles, dades de recerca, etc.)? Requisits de publicació? Opcions de filtratge per la matèria “arqueologia”? Es recomana alguna plataforma de publicació en obert específica per arqueòlegs? Per exemple, Ariadne o tDAR? Diríeu que, actualment, el percentatge de publicació en obert dels resultats dels investigadors en humanitats és poc, bastant o molt?

***Gestió de les dades de recerca.** Què s'està fent en aquest camp?

***Conducta professional de recerca.** Què s'està fent en aquest camp?

***Ciència ciutadana.** Què s'està fent en aquest camp?

***Humanitats digitals.** Què s'està fent en aquest camp?

*Més enllà d'això, hi ha alguna altra àrea que s'estigui treballant de manera especial en l'àmbit de la ciència oberta i les humanitats digitals?

3. Formació, suport i guies de bones pràctiques en ciència oberta i humanitats digitals. Coneixements i habilitats indispensables

*Quin tipus/format de formació s'imparteix des dels CRAI sobre ciència oberta i humanitats digitals? De quina manera es dona suport als investigadors? S'han elaborat guies de bones pràctiques pròpies o se'n recomanen algunes en particular? S'aborda la qüestió de manera general o es fan accions específiques per disciplines? S'imparteix alguna formació/acció/guia específica per al camp de l'arqueologia? Es recomana alguna eina/recurs específic per als arqueòlegs?

*Quines habilitats/coneixements més concrets creieu que són prioritaris perquè els investigadors es puguin moure còmodes en el camp de la ciència oberta (per exemple, elecció de repositoris, qüestions ètiques, drets d'autor, habilitats informàtiques, etc.)?

*Quines habilitats/coneixements més concrets creieu que són prioritaris perquè els investigadors es puguin moure còmodes en el camp de les humanitats digitals?

4. Avantatges, oportunitats, frens, amenaces de la ciència oberta i les humanitats digitals.

***Quins diríeu que són els avantatges que la ciència oberta i les humanitats digitals poden oferir a les diferents disciplines del coneixement en general? Alguna apreciació concreta per a l'àmbit de l'arqueologia?**

*Quins avantatges reporta als investigadors/grups de recerca ser al Portal de Recerca de Catalunya? Estratègies per impulsar que hi siguin?

***A nivell d'institucions, quins frens/amenaces ens trobem a Catalunya per impulsar la ciència oberta i les humanitats digitals?**

*Països com Anglaterra o EUA tenen una potent infraestructura de ciència oberta i humanitats digitals. En el camp de l'arqueologia es compta amb repositoris temàtics, organismes específics que emeten guies de bones pràctiques, etc. A Catalunya, s'observen diferències entre disciplines quant a l'arrelament de la ciència oberta i les humanitats digitals? A què es deuen? Quina posició creieu que ocuparia l'arqueologia?

***Quines són les principals motivacions que detecteu entre els investigadors per publicar en obert? Quins són els principals frens, pors, inquietuds, mancances que s'observen? Alguna observació especial per als investigadors del camp de l'arqueologia?**

5. Reptes, perspectives de futur i bones pràctiques en ciència oberta i humanitats digitals.

*Quins projectes de futur per impulsar la ciència oberta i les humanitats digitals es preveuen a nivell de la institució o entre institucions (exemple, CSUC)? Algun específica per a l'arqueologia catalana?

*Quin futur s'albira en aquest camp? Es preveu l'aplicació de legislació més estricta en l'àmbit català? Com ens podem preparar els arqueòlegs per anticipar-nos-hi?

*Recomanacions per impulsar la ciència oberta i humanitats digitals des del si de la disciplina? En quins exemples de bones pràctiques ens podem fixar?

“Ciència oberta i humanitats digitals a Catalunya: una aproximació des de l'arqueologia”

Guió orientatiu per a les entrevistes als representants dels instituts de recerca

1. Política, inversió i organigrama institucional

- *Existeix una política de ciència oberta pròpia de l'Institut? Quins compromisos pel que fa a la ciència oberta i les humanitats digitals ha assumit l'Institut?
- *Des de quina unitat/secció s'aborda la qüestió de la ciència oberta i les humanitats digitals.
- *Es contempla una partida pressupostària específica per fomentar-ho?
- *S'ofereixen ajuts econòmics per afavorir la publicació en obert o projectes d'humanitats digitals?

2. Projectes i plataformes col·laboratives en ciència oberta i humanitats digitals

- *L'Institut participa o forma part d'alguna iniciativa/plataforma nacional o internacional vinculada a l'accés obert/humanitats digitals? En què consisteix la participació? Quins beneficis se n'obtenen? Per exemple, el Portal de Recerca de Catalunya. En aquest cas, quin grau de bolcatge de les dades del centre hi ha al portal? Hi ha intenció de formar-ne part?
- *Manteniu algun tipus de cooperació amb les biblioteques universitàries sobre aquest tema?
- *Manteniu algun tipus de cooperació amb Institut Català d'Arqueologia Clàssica sobre aquests temes?

3. Implicació en la publicació en obert, la gestió de les dades de recerca, el foment de la conducta professional de recerca, la ciència ciutadana i els projectes d'humanitats digitals.

Segons l'informe elaborat per la Comissió Europea “*Providing researchers with the skills and competencies they need to practise Open Science*”, les habilitats necessàries per a la ciència oberta han de cobrir els camps de la publicació en accés obert, la gestió de dades i dades obertes, la conducta professional de recerca i la ciència ciutadana.

- *Quins d'aquests camps s'estan treballant més o són prioritaris per l'Institut i per què?
- ***Publicació en obert.** Es compta amb un repositori de dades propi de tipus obert? Si és així, tipus de documents (articles, dades de recerca, etc.)? Es compta amb revistes o publicacions de tipus obert pròpies? Es recomana alguna plataforma de publicació en obert específica per arqueòlegs? Per exemple, Ariadne o tDAR? Diríeu que, actualment, el percentatge de publicació en obert (repositorios, revistes) dels resultats dels investigadors és poc, bastant o molt?
- ***Gestió de les dades de recerca.** Segons l'esmentat informe la Comissió Europea, les dades de recerca són la informació col·lectada per ser examinada o considerada per al raonament, discussió o càlcul. Alguns exemples de dades de recerca són: resultats d'experiments, mesuraments, observacions de treball de camp, imatges, etc. Les dades de recerca en obert

són aquelles que estan disponibles en format digital i que, normalment, són accessibles, reutilitzables i distribuïbles de manera gratuïta.

A nivell de projectes amb obligació de DMP. Els projectes finançats per la Comissió Europea dins del marc Horitzó 2020 que s'insereixen dins del Pilot de Dades de Recerca Obertes de la Comissió Europea (ORD pilot o Open Research Data Pilot of the European Commission) incorporen el requisit de publicar les dades de recerca en obert i d'elaborar un Pla de Gestió de Dades de Recerca (DMP, Data Management Plan).

S'ha participat o s'està participant en algun projecte de recerca on es requereixi elaborar un pla de gestió de dades de recerca.

A nivell d'estratègia d'institució. Més enllà dels projectes amb obligació d'elaboració d'un DMP, pel que fa a la resta de projectes, existeix alguna estratègia definida i clara a nivell d'institució per a la gestió de les dades de recerca? On s'emmagatzemen les dades de recerca produïdes pels investigadors? Hi ha algun lloc centralitzat dins la institució? Com es fan accessibles o es comparteixen les dades de recerca dels investigadors? Es fan públiques d'alguna manera?

***Conducta professional de recerca (qüestions legals, qüestions ètiques, lideratge, col·laboració interdisciplinària, etc.)** Què s'està fent en aquest camp? Es coneixen i s'utilitzen les llicències Creative Commons?

***Ciència ciutadana.** Segons l'esmentat informe de la Comissió Europea, la ciència ciutadana implica la participació del públic general en la pràctica de la ciència. Això suposa involucrar el públic general en el disseny de la recerca i en la recol·lecta i anàlisi de les dades de recerca. També implica explicar i discutir els resultats de la recerca de manera divulgativa. Alguns exemples són les visites a les escoles, setmanes de la ciència, debats públics, etc.

S'estan portant a terme, des de la institució, accions alineades amb el concepte de ciència ciutadana?

***Humanitats digitals.** Hi ha algun projecte que inclogui l'elaboració d'infraestructures digitals per aglutinar/difondre/preservar el patrimoni arqueològic (objectes materials i jaciments) de manera virtual (recreacions 3D, tours virtuals, etc.)?

*Més enllà d'això, hi ha alguna altra àrea que s'estigui treballant de manera especial en l'àmbit de la ciència oberta i les humanitats digitals i que vulgueu destacar?

3. Formació, suport i guies de bones pràctiques en ciència oberta i humanitats digitals. Coneixements i habilitats indispensables.

*S'imparteix formació des de l'Institut sobre els diferents aspectes de la ciència oberta i humanitats digitals? Si no és així, com poden formar-se els investigadors? De quina manera es dona suport als investigadors en el tema? Per exemple, si hi ha dubtes amb els DMP, sobre drets d'autor, sobre períodes d'embargament, etc.

*S'han elaborat guies de bones pràctiques en gestió de dades i ciència o se'n recomanen algunes, en particular? Per exemple, els tutorials elaborats per Archaeology Data Service o la guia de bones pràctiques de ADS i Digital Antiquity.

*S'utilitza o recomana alguna eina específica per a la gestió de dades de recerca? Quina? Per exemple, el DMP del CSUC.

*Quines habilitats/coneixements més concrets creieu que són prioritaris perquè els investigadors es puguin moure còmodes en el camp de la ciència oberta? Per exemple, qüestions ètiques, drets d'autor, habilitats informàtiques, etc.?

*Quines habilitats/coneixements més concrets creieu que són prioritaris perquè els investigadors es puguin moure còmodes en el camp de les humanitats digitals?

4. Avantatges, oportunitats, frens, amenaces de la ciència oberta i les humanitats digitals.

***Quins diríeu que són els avantatges que la ciència oberta i les humanitats digitals poden oferir a l'arqueologia? Per exemple, visibilitat, impacte de la recerca, promoció, reutilització de dades, compartir dades, reducció de costos de publicació, ús més apropiat de les dades, majors garanties de preservació de les dades, etc.**

*Quins avantatges reporta als investigadors/grups de recerca ser al Portal de Recerca de Catalunya (en cas que hi siguin o d'altres portals similars? Estratègies per impulsar que hi siguin?

***A nivell d'institucions, quins frens/amenaces ens trobem a Catalunya per impulsar la ciència oberta i les humanitats digitals?**

***Quines són les principals motivacions que es detecten entre els investigadors per publicar en obert? Quins són els principals frens, pors, inquietuds, mancances que s'observen? I per a les humanitats digitals?**

5. Reptes, perspectives de futur i models nacionals o internacionals de bones pràctiques en ciència oberta i humanitats digitals.

***Es preveuen projectes de futur per impulsar la ciència oberta i les humanitats digital a nivell de la institució?**

*Països com Anglaterra o EUA tenen una potent infraestructura de ciència oberta i humanitats digitals. En el camp de l'arqueologia es compta amb repositoris temàtics, organismes específics que emeten guies de bones pràctiques, etc. Es preveu algun projecte similar en l'àmbit de l'arqueologia catalana? Creieu que seria interessant impulsar-ho?

*Com es podria millorar la plataforma Calaix arqueologia de la Generalitat?

***Quins reptes s'haurien d'assumir en aquest camp a nivell d'institucions?**

***En quins exemples de bones pràctiques ens podem fixar?**

“Ciència oberta i humanitats digitals a Catalunya: una aproximació des de l'arqueologia”

Guió orientatiu per a les entrevistes als representants dels grups de recerca

Segons *FUTUR. Portal de la Producció Científica dels Investigadors de la UPC*, la ciència oberta és un moviment que promou l'accés permanent i lliure als continguts acadèmics i científics, afavorint l'accessibilitat, la visibilitat i l'impacte de la recerca.

1. Coneixement sobre ciència oberta i humanitats digitals

- *Coneixies o havies sentit parlar amb anterioritat de ciència oberta i humanitats digitals? Com?
- *Quins conceptes generals et suggereixen la ciència oberta i les humanitats digitals? Per exemple, publicar en obert.
- *Sabies que alguns projectes finançats per la Unió Europea i per l'Estat espanyol ja inclouen l'obligació de publicar en obert i d'elaborar plans de gestió de dades?

2. Política, inversió i organigrama institucional

- *Saps si existeix una política de ciència oberta pròpia de la universitat?
- *Quan algun membre de l'equip té dubtes o necessitat d'assessorament sobre qüestions relacionades amb la ciència oberta, sabeu on dirigir-vos a nivell d'institució?
- *Heu gaudit mai d'alguna ajuda econòmica per a publicar en obert o per endegar un projecte d'humanitats digitals?

3. Projectes i plataformes col·laboratives en ciència oberta i humanitats digitals

- *El grup de recerca participa o forma part d'alguna iniciativa/plataforma nacional o internacional d'accés obert/humanitats digitals? Per exemple, formeu part del Portal de Recerca de Catalunya. Quins avantatges té?

4. Implicació en la publicació en obert, la gestió de les dades de recerca, el foment de la conducta professional de recerca, la ciència ciutadana i els projectes d'humanitats digitals.

Segons l'informe elaborat per la Comissió Europea “*Providing researchers with the skills and competencies they need to practise Open Science*”, les habilitats necessàries per a la ciència oberta han de cobrir els camps de la publicació en accés obert, la gestió de dades i dades obertes, la conducta professional de recerca i la ciència ciutadana.

- ***Publicació en obert.** Introduïu els resultats de la vostra recerca al repositori institucional? Heu publicat en algun altre repositori obert o revista oberta? Coneixeu algun repositori específic per arqueòlegs? Per exemple, Ariadne o tDAR? Quin ús feu de la plataforma Calaix de la Generalitat? Què n'opineu? Quines millores introduiríeu? Diríeu que, actualment, el percentatge de publicació en obert (repositorios, revistes) dels resultats dels investigadors de l'equip és poc, bastant o molt?

- ***Gestió de les dades de recerca.** Segons l'esmentat informe de la Comissió Europea, les dades de recerca són la informació col·lectada per ser examinada o considerada per al raonament, discussió o càlcul. Alguns exemples de dades de recerca són: resultats d'experiments,

mesuraments, observacions de treball de camp, imatges, etc. Les dades de recerca en obert són aquelles que estan disponibles en format digital i que, normalment, són accessibles, reutilitzables i distribuïbles de manera gratuïta.

-Projectes amb obligació de DMP. Els projectes finançats per la Comissió Europea dins del marc Horitzó 2020 que s'insereixen dins del Pilot de Dades de Recerca Obertes de la Comissió Europea (ORD pilot o Open Research Data Pilot of the European Commission) incorporen el requisit de publicar les dades de recerca en obert i d'elaborar un Pla de Gestió de Dades de Recerca (DMP, Data Management Plan).

S'ha participat o s'està participant en algun projecte de recerca on es requereixi elaborar un pla de gestió de dades de recerca? Us heu ajudat d'alguna eina específica per elaborar-lo?

-Per a la resta de projectes, teniu unes pautes marcades a nivell d'equip pel que fa a les dades de recerca? Per exemple, les guardeu en algun lloc centralitzat o cada investigador conserva les seves? Si altres investigadors us les demanen, acostumeu a compartir-les? De quina manera? Les heu publicat alguna vegada en algun repositori de dades de recerca? Quin?

***Conducta professional de recerca (qüestions legals, qüestions ètiques, lideratge, col·laboració interdisciplinària, etc.** Coneixeu les llicències Creative Commons? Les heu utilitzat alguna vegada per a la vostra producció científica? Heu realitzat projectes conjuntament amb especialistes d'altres disciplines? Quin tipus de disciplines?

***Ciència ciutadana.** Segons l'esmentat informe de la Comissió Europea, la ciència ciutadana implica la participació del públic general en la pràctica de la ciència. Això suposa involucrar el públic general en el disseny de la recerca i en la recollida i anàlisi de les dades de recerca. També implica explicar i discutir els resultats de la recerca amb el públic de manera divulgativa. Alguns exemples són les visites a les escoles, setmanes de la ciència, debats públics, etc.

Quin tipus d'accions relacionades amb la ciència ciutadana porteu a terme des del grup de recerca?

***Humanitats digitals.** Teniu o heu tingut algun projecte que inclogui l'elaboració d'infraestructures digitals per aglutinar/difondre/preservar el patrimoni arqueològic (objectes materials i jaciments) de manera virtual (recreacions 3D, tours virtuals, etc.).

5. Formació, suport i guies de bones pràctiques en ciència oberta i humanitats digitals. Coneixements i habilitats indispensables. A nivell global d'equip:

*Heu participat mai d'alguna formació en matèria de ciència oberta i humanitats digitals? On? De quin tipus?

*Coneixeu o utilitzeu guies de bones pràctiques per a la gestió de dades en arqueologia? Per exemple, utilització de programari lliure, còpies de seguretat, etc.

*Quins habilitats/coneixements relacionades amb la ciència oberta us agradaria millorar (per exemple, elecció de repositoris, qüestions ètiques, drets d'autor, habilitats informàtiques, etc.)?

*Quines habilitats/coneixements relacionades amb les humanitats digitals us agradaria millorar?

*Creieu necessari la formació específica en aquests conceptes dins dels graus d'arqueologia?

6. Avantatges, oportunitats, frens, amenaces de la ciència oberta i les humanitats digitals.

***Quins diríeu que són els avantatges que la ciència oberta i les humanitats digitals us poden oferir? (visibilitat, impacte de la recerca, promoció, reutilització de dades, compartir dades, reducció de costos de publicació, ús més apropiat de les dades, majors garanties de preservació de les dades, etc.)**

*Quins són els principals frens, pors, inquietuds, mancances respecte la ciència oberta? I per a les humanitats digitals?

7. Reptes, perspectives de futur i models nacionals o internacionals de bones pràctiques en ciència oberta i humanitats digitals.

*Com us agradaria que fos el futur de l'arqueologia en el camp de la ciència oberta i les humanitats digitals?

***Com ens podem preparar els arqueòlegs per anticipar-nos al canvi de paradigma que suposa la ciència oberta i les humanitats digitals?**

***Quins reptes/compromisos esteu disposats assumir com a equip per impulsar la ciència oberta i les humanitats digitals?**

***Coneixeu exemples de bones pràctiques amb què emmirallar-nos?**